

УДК 165.74:2-187.3

<https://doi.org/10.33989/2075-1443.2021.45.242666>

ORCID ID: 0000-0001-8898-5120

ORCID ID: 0000-0003-2719-8937

Петро Кравченко, Тетяна Кісельова

КРАВЧЕНКО Петро Анатолійович – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, декан факультету історії та географії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Сфера наукових інтересів – соціальна філософія та філософія історії, проблеми сучасної політичної культури.

e-mail: pkravchenko53@gmail.com

КІСЕЛЬОВА Тетяна Валерійвна – аспірантка кафедри філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Сфера наукових інтересів – соціальна філософія та філософія історії, філософська антропологія.

e-mail: e-mail:pkkravchenko53@gmail.com

ЛЮДИНА І БЕЗСМЕРТЯ В ПОГЛЯДАХ ТРАНСГУМАНІСТІВ

Анотація. У статті проаналізована еволюція поглядів мислителів трансгуманізму на явище смерті та проблема подолання людиною смерті завдяки досягненням науки та розвитку технологій. Автори аргументують позицію, що трансгуманізм, як філософський напрям не визнає людину смертною істотою, а саму смерть вважає трагедією яку необхідно подолати. Отримати безсмертя людство зможе лише при умові використання всіх досягнень сучасної науки. Серед провідних ідей досягнення безсмертя є кріоніка, регенеративна медицина та високотехнологічна модифікація тіла людини. У новітніх дослідженнях трансгуманісти все більше схилиються до того, що перемогти смерть людина зможе завдяки кіборгізації та злиття зі штучним інтелектом.

Ключові слова: трансгуманізм, життя, безсмертя, кріоніка, людина, технології, штучний інтелект, кіборгізація.

Вступ. Ми живемо в той час коли тривалість життя людини збільшилась в порівнянні не тільки з середніми віками, а й з ХХ століттям.

© П. А. Кравченко, Т. В. Кісельова, 2021

Завдяки досягненням медичної науки й техніки очікувана тривалість життя в розвинутих країнах складає зараз більше 80 років. Незважаючи на це людство досі відчуває страх смерті, тому що існують неподолані фактори смертності, такі як хронічні хвороби, вірусні захворювання, рак тощо. Кожна людина в цьому світі розуміє, що її індивідуальне існування обмежене, тому ідея протистояти смерті, має багате історичне підґрунтя. Віра в продовження життя, перемоги над смертю є основою майже всіх релігійних течій. Проте людина в XXI столітті прагне знайти гарантований і зрозумілий спосіб отримати бажане безсмертя. З позиції сьогодення традиційні погляди на смерть як друге народження, сенс яких полягає в тому, що смерть є відродженням і тією подією яку слід святкувати та визначати особливо, виглядають дивно й навіть абсурдно. З розвитком науки все більше людей стали вірити не в потойбічне життя, а в біотехнології і можливість подолати смерть, або хоча б максимально відстрочити її. У той же час революція в медичних технологіях створила нам ілюзію контролю над смертю. Вплив наукового прогресу на зміну бачення людством смерті ми розглянемо в цьому дослідженні.

Аналіз досліджень і публікацій. Провідні дослідження з теми отримання людиною кібернетичного безсмертя та технологічного втручання в людську природу належать Н. Бадмінгтону, Р. Етінгеру, Н. Бо-строму, Дж. Вільсдону, Г. Гаррісону, Р. Курцвелу, Ю.Н Харарі. Думки цих мислителів відносно проблеми смерті людини об'єднанні єдиним постулатом: людина є схильною до смерті через вразливість свого організму, через його поступову руйнацію, але людина мусить ставити перед собою мету подолати свою вразливу природу. Вагомим дослідженням проблеми трансгуманістичного безсмертя є праця А. Турчина і М. Битина «Футурологія. XXI століття : безсмертя чи глобальна катастрофа?», центральною ідеєю якої є твердження, що головним рушійним фактором розвитку людини в XXI столітті стане розвиток трьох «надтехнологій»: штучного інтелекту, нанотехнологій і біотехнологій, який кардинальним чином змінить для людини поняття життя і смерті.

Мета та завдання статті. Метою статті є соціально-філософський аналіз динаміки та зміни трансгуманістичних концепцій щодо отримання людиною безсмертя від ідей кріоніки до кібернетичної модифікації людської природи.

Методологія дослідження. Методологія досліджень має комплексний характер і базується на філософсько-антропологічному та філософсько-культурологічному аналізі трансгуманістичних концепцій безсмертя людини.

Результати. У мистецтві та літературі смерть, як явище, завжди страхітлива, не стільки своєю трагічністю, скільки неминучістю. Від-

повідно до монотеїстичних релігій, наприклад таких як іслам, християнство та іудаїзм – після смерті наші душі залишають наші тіла і прямують до іншого світу. У цьому світі ми можемо бути нагороджені вічним щастям на небі, або ми можемо бути обтяжені вічним болем і страждати в пеклі. Тому для мертвих – це не кінець, а початок нового життя, і ми це побачимо, відчуємо у всій повноті вражень. Відповідно до інших духовних практик, таких як буддизм, індуїзм та синтоїзм, на особистість також чекає інше існування. Проте в трансгуманістичній теорії смерть є заперечення життя, її сприймають як противагу життю. Тому трансгуманісти вважають, усвідомлення смерті або сама смертність повинна бути поштовхом до активного і змістовного життя, заради якого потрібно прагнути бути кращими, ніж ми були раніше, щоб створювати життя, а не просто тягнутись по життю: «В контексті трансгуманістичного світогляду на перший план виходять задачі продовження біологічної обумовленості людського існування і досягнення безсмертя. Ці надзадачі дуже тісно пов'язані між собою : Людина смертна, оскільки субстрат її особистості (свідомості, розуму) виступає біологічним організмом» (Демин, 2015, с.44). Найважчою та найамбітнішою метою трансгуманістів є подолання обмеження тривалості життя. Добре надати людині кращі умови в її житті, але набагато краще розширити межі її життя. Усі трансгуманістичні концепції безсмертя ґрунтуються на двох шляхах: кріоніки або високотехнологічних модифікаціях тіла.

Перспективу отримання безсмертя завдяки кріоніці висвітлює Роберт Еттінгер в праці «Перспективи безсмертя». Кріоніка-це низькотемпературна консервація тіла людини чи тварини, яке сучасна медицина більше не може підтримувати і не може вилікувати. Ця консервація необхідна, для того щоб виграти час і зберегти можливість в майбутньому продовжити життя: «Призупинена смерть, таким чином, буде значити стан біологічного мертвого тіла, котре було заморожене при наднизьких температурах так, що всі дегенеративні процеси будуть зупинені і не прогресуватимуть» (Еттінгер, 2002). Наукове забезпечення кріоніки ґрунтується на дослідженнях, які показують значне збереження структури клітин мозку при сучасних методах заморожування, та прогнозах появи в майбутньому молекулярної нанотехнології та наномедицини, які зможуть зробити процес заморожування оборотним: «якщо людська цивілізація продовжить своє існування, прогрес в медицині, в кінці-кінців, дозволить виправляти майже всі пошкодження людського організму, включаючи пошкодження отримані при заморожуванні» (Еттінгер, 2002). Трансгуманісти вважають, що майбутня медицина дозволить відновити і регенерувати пошкоджені тканини та органи на молекулярному рівні через десятиліття чи століття в майбут-

ньому. Захворювання та старіння також вважаються оборотними процесами для майбутніх вчених, котрі будуть повністю відновлювати та омолоджувати тіла тих, хто вчасно та з дотриманням технологій зберіг своє тіло в криогенній установці: «Лікар майбутнього в цьому випадку, найбільш вірогідно, буде діяти наступним чином: спочатку відновлять чи нададуть завдяки зовнішнім інструментам дихання та кровообіг, потім справлять або замінять дефективний орган, який став причиною смерті; після цього вилікують всі серйозні хвороби і виконають інші термінові виправлення, в самому кінці, під час дозвілля виконають загальний капітальний ремонт і омолодження» (Еттінгер, 2002). Погодимось що, на сьогодні ці ідеї звучать нереалістично. Проте Р. Еттінгер і сам розуміє, що залишилось ще багато проблем які варто вирішити, для того щоб технології кріоніки почали працювати. Ці питання починаються з розробки розчину для кращого збереження тканин при заморожуванні, подолання пошкоджень при заморожуванні, уникнення додаткової шкоди організму при наявності різних хвороб і завершуються проблемою розморожування, вилікування та омолодження збереженого тіла. Ідеї кріоніки залишаються популярними в сьогоденні. Найбільшими нинішніми практиками кріоніки є дві некомерційні організації, Фонд розширення життя Alcor у Скоттсдейлі, штат Арізона, з 77 пацієнтами з кріоконсервацією та Інститут кріоніки у місті Клінтон, штат Мічиган, з 85 пацієнтами.

Ідеї кріоніки виявилися не надто переконливими для мислителів трансгуманізму. Сьогодні більш обґрунтованою є думка, що отримати безсмертя людина зможе завдяки модифікації свого тіла. Модифікації тіла людини можуть бути забезпечені менш радикальними методами як регенеративною медициною, коректуванням метаболізму чи управлінням роботою людського геному так і найбільш радикальним шляхом – кіборгізацією людини.

Третє тисячоліття існування людства змінило акценти в реалізації життєвої природи людини. Людство сьогодні має чітке переконання, якщо ми отримали контроль над голодом, хворобами та війнами, то мусимо отримати контроль над смертністю. Контроль чи ілюзія контролю над раптовою смертю, все більше спонукає трансгуманістів визнавати, що смерть це важка проблема, яку неодмінно необхідно вирішити : «для сучасних людей смерть – технічна проблема, яку ми можемо й повинні розв'язати» (Харарі, 2018). Розв'язок проблеми смерті на сучасному етапі лежить в частковій модифікації природи людини завдяки генній інженерії та біотехнологіям. Сучасні технології дозволяють вносити зміни на рівні геному людини за допомогою штучних хромосом. Ці хромосоми створюють біоінженери, і вони здатні до розмноження при діленні

та здатні виконувати необхідні функції в носінні певної інформації. За допомогою штучних хромосом можна буде корегувати відсутні гени або посилювати наявні, завдяки чому відстрочимо настання смерті : «Тривалість життя обумовлена генетично, а саме залежить від того, які гени працюють. З віком змінюється робота генома. Якщо ми навчимося керувати роботою генів, тобто включати і вимикати їх в різних тканинах, ми зможемо досягти радикального продовження життя» (Турчин, Бахтин, 2013, с.159). Британський вчений Обри де Грей, також вважає що для попередження старіння людини і внаслідок чого її смерті необхідно замінювати пошкоджені частини організму. У книзі «Відмінити старіння» він описує не тільки зміни в структурі ДНК, а й пропонує змінювати клітини організму. На сучасному етапі це є неможливим, але регенеративна медицина розвивається в питаннях заміни тканин та органів людини штучноствореними аналогами. Це дає надію трансгуманістам, що поступово тіло людини можна буде нібито здавати в ремонт, і таким чином досягати більшої тривалості життя. Саме ідеї регенеративної медицини, дають поштовх осмисленню можливості кіборгізації людини.

«Кіборгізація – це інтеграція людського тіла і різних механізмів з метою його поліпшення. Цей процес полягає в постійному збільшенні числа замін живих органів штучними аналогами (штучні зуби, штучне серце) і додаванні нових органів.» (Турчин, Бахтин, 2012, с. 169). Кіборгізація можливо не одразу подолає смерть, але точно призведе до продовження життя людини. Окрім заміни хворих органів на більш надійні і керовані високотехнологічні аналоги, які матимуть більші можливості для діагностики та ремонту, тіло людини може бути посилене новими органами. Штучні органи під'єднанні до штучного інтелекту, зможуть мати комп'ютерний контроль параметрів крові чи параметрів тиску, особливостей сну чи дихання. Штучний інтелект зможе контролювати системи екстреного виклику допомоги у разі нестабільності показників, що забезпечить людину від небезпеки раптової смерті : «однак навіть в результаті такої кіборгізації людина буде, як і раніше, смертною, оскільки залишається небезпека можливих збоїв в роботі всієї цієї системи або тотального фізичного знищення тіла. Проте можна припустити, що очікувана тривалість життя такого кіборгізованого тіла складе кілька тисячоліть, а старіння в ньому буде зведено до нуля, і основний ризик для нього будуть представляти великі катастрофи». (Турчин, Бахтин, 2012, с. 176). Проте навіть кіборгізація не дає трансгуманістам впевненості в отриманні безсмертя. З розвитком штучного інтелекту з'явилась ідея завантажити свідомість людини в комп'ютерну систему для вічного існування. Проте конкрет-

ну процедуру переносу і збереженню інформації з людського тіла до комп'ютера сучасним вченим важко навіть уявити.

Обговорення. Порівнюючи аргументи мислителів трансгуманізму щодо подолання смерті різними методами стає очевидним, що можливість отримання безсмертя завдяки технологіям кріоніки перестася бути об'єктом обговорення вчених та філософів. Це пов'язано з тим, що ідея модифікації тіла і використання інформаційних технологій для покращення життя людини вже впроваджується в життя в тій чи іншій мірі завдяки екзоскелетам, біонічним протезам тощо. Увага філософів Н. Бадмінгтона, Н. Бострома, Дж. Вільсона, Ю.Н Харарі, А. Турчина та М. Бахтина сконцентрована на можливості модифікації тіла людини в вічну кіборгізовану особистість. Найбільш авторитетний ідеолог трансгуманізму в наш час Р. Курцвейл вважає, що безсмертя реальне і що людство близьке до поворотного моменту. Завдяки прогресу технологій штучного інтелекту та комп'ютерної інженерії людство створить нанороботів, які будуть доповнювати імунну систему і «вчищати» хвороби. Мислитель стверджує, що тепер ми можемо серйозно говорити про сценарій, коли ми зможемо продовжити своє довголіття на невизначений термін. Ми зможемо подолати хвороби та старіння. Більшість нашого мислення зможе стати небіологічним. Ми створимо його резервну копію, і якщо частину з нього втратимо, зможемо відтворити його. (Курцвейл, 2015). Отже, у міру того, як триває високотехнологічна революція в житті людства, трансгуманісти більш активно експериментують з ідеями технологічного безсмертя.

Висновки. Окреслюючи онтологічну позицію трансгуманістів необхідно зазначити, що перш за все трансгуманісти не мислять людину смертною. Смерть виступає в ролі обмеження в природі людини. Трансгуманісти стверджують, що кожного разу, коли людина приймає ліки або робить операцію на відкритому серці, це втручання в організм людини, щоб зробити її життя кращим і довшим. Вони стверджують, що немає суттєвої різниці між багатьма сучасними медичними процедурами та прагненням перемогти смерть; це лише питання ступеня втручання. Негайна реакція на смерть для трансгуманізму – це трагедія. І це дійсно правильна реакція. Тому що, тільки якщо ми розуміємо смерть таким чином, то бути смертним – це не питання певного ставлення до своєї смертності, а питання передбачення або оцінки вразливості життя.

Ідеї кріоніки, хоч і обґрунтовані науковими прикладами, все ж схожі на релігію надії на безсмертя. Кріоніка потребує очікування досягнень нових досліджень щодо обґрунтування кріозбереження, проте надає надію, що людина, вбита раком або хворобою серця, може бути розумно відроджена в майбутньому, коли таких хвороб більше не буде.

Це надія на те, що майбутнє переможе біди сьогодення, така ж давня, як і перші цивілізації, які зрозуміли, що з кожним роком життя стає дедалі кращим. Це надія на те, що можливо призупинити власне буття, поки світ не наздожене його.

Модифікація тіла заради безсмертя або кіборгізація його є домінуючою ідеєю вирішення проблеми людської смертності. Розширення меж людської природи та часу буття людини є перш за все переходом на новий якісний рівень існування. У результаті декількох таких переходів як заміни органів на штучні аналоги, відтворення організму на клітинному рівні чи заходів з генної інженерії, людство зможе наблизитись до безсмертя. У результаті появи можливості передати людські роздуми, спогади та свідомість в цифрову форму штучного пристрою, трансгуманісти зможуть підійти в притул до цифрового безсмертя. І це безсмертя залежатиме лише від здатності будувати та зберігати ці пристрої. Проте винайдені технічні можливості не завжди є суспільно бажаними, і те, що ми зможемо мати цифрове безсмертя, не означає, що це задовільнить прагнення трансгуманістів отримати перемогу над смертю саме таким радикальним способом.

Список літератури

- Бостром Н. Трансгуманістичні цінності. URL: <https://www.nickbostrom.com/ethics/values.html>.
- Демин. И. В. Может ли бессмертие быть целью человеческих устремлений (осмысление идеи бессмертия в трансгуманизме). Философские проблемы информационных технологий и киберпространства. 2015. С. 42–55.
- Еттінгер Р. Перспективи безсмертя. URL: <https://www.libfox.ru/272048-robert-ettinger-perspektivy-bessmertiya.html>
- Курцвейл Р. Transcend. Девять krokів на шляху до вічного життя. URL: <https://www.livelib.ru/book/70658/readpart-transcend-devyat-shagov-na-puti-k-vechnoj-zhizni>
- Турчин А. В., Батин М. А. Футурология. XXI век: бессмертие или глобальная катастрофа? Москва : БИНОМ Лаборатория знаний, 2013. 263 с.
- Харарі Ю. Н. Homo Deus: За лаштунками майбутнього. URL: <https://www.livelib.ru/book/1002809818-homo-deus-lyudina-bozhestvenna-zalashstunkami-majbutnogo-yuval-noj-harari>

References

- Bostrom, N. *Transhumanistychni tsinnosti* [Transhumanist Values]. Retrieved from <http://www.nickbostrom.com/ethics/values.html> [in Ukrainian].
- Demin, I. V. (2015). *Mozhet li bessmertie byt tseliu chelovecheskikh ustremlenii (osmyslenie idei bessmertia v transgumanizme)* [Can be immortality the goal of human aspirations (understanding the idea of immortality in transhumanism)]. In *Fi-*

- losofskie problemy informacii i kiberprostranstvo* [Philosophical problems of information technology and cyberspace], (pp. 42-55) [in Russian].
- Ettinher, R. (2002). *Perspektyvy bezsmertia* [Prospects of immortality]. Retrieved from <https://www.libfox.ru/272048-robert-ettinger-perspektivy-bessmertiya.html> [in Ukrainian].
- Kharari, Yu. N. (2018). *Homo Deus: Za lashtunkamy maibutnoho* [Homo Deus: Behind the scenes of the future]. Retrieved from <https://www.livelib.ru/book/1002809818-homo-deus-lyudina-bozhestvenna-za-lashtunkami-majbutnogo-yuval-noj-harari> [in Ukrainian].
- Kurtsveil, R. (2015). *Transcend. Deviat krokiv na shliakhu do vichnoho zhyttia* [Transcend. Nine steps on the way to eternal life]. Retrieved from <https://www.livelib.ru/book/70658/readpart-transcend-devyat-shagov-na-puti-k-vechnoj-zhizni> [in Ukrainian].
- Turchin, A. V., & Batin, M. A. (2013). *Futurologiia. XXI vek: bessmertie ili globalnaia katastrofa?* [Futurology. 21st century: immortality or global catastrophe?]. Moskva: BINOM Laboratoriia znanii [in Russian].

Kravchenko P.A., Kiselyova T. V.

HUMAN AND IMMORTALITY IN THE VIEWS OF TRANSHUMANISTS

Introduction. With the development of science, a lot of people don't believe in the afterlife, but believe in biotechnology and the ability to overcome death, or at least delay it as much as possible. At the same time, the revolution in medical technology has created the illusion of controlling death. In this study we will consider the impact of scientific progress on changing transhumanity's vision of death. **The aim** of the article is a socio-philosophical review of the dynamics and changes in transhumanist ideas about obtaining human immortality from the ideas of cryonics to cybernetic modification of human nature. **Research methods** are comprehensive and based on philosophical-anthropological and philosophical-cultural analysis of transhumanist concepts of human immortality. **Discussion.** Comparing the arguments of transhumanists about overcoming death by various methods, it becomes clear that the possibility of obtaining immortality through cryonics technologies is no longer the subject of discussion by scientists and philosophers. The attention of philosophers N. Badmington, N. Bostrom, J. Wilsdon, YN Harari, A. Turchin and M. Bakhtin is focused on the possibility of modifying the human body into an eternal cyborg personality. **Conclusion.** Human modification for the sake of immortality or its cyborgization is the dominant idea of solving the problem of human mortality. The expansion of the boundaries of human nature and the same time of human existence is first of all a transition to a new qualitative level of existence. As a result it is the opportunity to transfer human thoughts, memories and consciousness into the digital form or to an artificial device. So transhumanists will be able to take refuge in digital immortality. And this immortality will depend only on the ability to build and store these devices.

Key words: *transhumanism, life, immortality, cryonics, man, technology, artificial intelligence, cyborgization.*